

ARCHEOLOGIEDAGEN 2022

Opgemaakt door All-Archeo bv, Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw, IOED Land van Nete en Aa en gemeente Herenthout

De laatste vlucht van Lancaster ME737

- ⇒ Wandelroute
- ⇒ Afstand: 5,7 km
- ⇒ Vertrekpunt: Vredesplein, Herenthout

Tijdens de wandeling ontdek je het verhaal van de laatste vlucht van Lancaster ME737, een Britse bommenwerper die neerstortte tijdens de Tweede Wereldoorlog, en het leven tijdens de Tweede Wereldoorlog in Herenthout. Het verhaal wordt verteld door vluchtingenieur Roy Witham en door plaatselijke ooggetuigen. Langs de route zijn borden te vinden van de gemeente Herenthout met meer uitleg en foto's over de monumenten langs de route. Door de QR-code in de hoek van de borden te scannen, kan je nog meer informatie vinden.

Roy Witham
© Plane Hunters Research/
Recovery Team Belgium vzw

Originele crew van de Lancaster ME737 met van links naar rechts: Sgt. Rowthorn, Sgt. Prettejones (op de fatale dag vervangen door Sgt. Witham), F/Sgt. Stuart, P/O Watt, Sgt. Amies, Sgt. Thompson en Sgt. Grant
© Plane Hunters Research/
Recovery Team Belgium vzw

Routeplan © All-Archeo

1. Vredesplein

Vertrek aan het Vredesplein waar voldoende parkeergelegenheid is. Centraal op het plein staat een standbeeld ter herinnering van veertien gesneuvelde inwoners van Herenthout die omkwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het monument werd opgericht in 1923. Aan de zijkant van het standbeeld vind je een herdenkingsplaat voor de gesneuvelde bemanning van de Avro Lancaster Mk.I ME737.

Monument op Vredesplein © All-Archeo

In het voorjaar van 1944 zijn de geallieerden volop bezig met de voorbereidingen van D-day. De Royal Air Force had als taak het vernietigen van spoorwegknooppunten en Duitse militaire kampen, bruggen en wegen, zodat de Duitsers geen versterkingen naar Normandië zouden kunnen sturen. In de nacht van 11 op 12 mei 1944 werden maar liefst 578 vliegtuigen uitgestuurd om doelen in België te bombarderen.

Roy Witham, vluchtingenieur: "De Lancaster ME737 steeg met onze bemanning om 22.28 u op in Engeland. Onze missie was een bombardement uitvoeren op Leopoldsburg. Omwille van dichte mist boven het doelwit werd de operatie afgeblazen, maar dat wisten we niet omwille van de radiostilte die we hanteerden. We zagen geen markeringen. We dachten dat we vroeg waren en dat de anderen nog moesten komen, maar toen brak de hel los. Het bleek het begin van een onheilspellende nacht ..."

Loop van het Vredesplein naar de Nijlense Steenweg en sla linksaf naar het centrum van Herenthout. Sla voor de kerk linksaf en volg de Botermarkt tot aan huisnr. 8, het gemeentehuis.

2. Gemeentehuis

Ooggetuige Sooi Keynen, inwoner van Herenthout vertelt: "Het oudste deel van het gemeentehuis werd gebouwd in 1867 en was oorspronkelijk een klooster. Het gemeentebestuur vergaderde toen nog in een plaatselijk café. Toen dit verboden werd, trok het gemeentebestuur naar het klooster. Het gebouw, dat nu gebruikt wordt als feestzaal, werd al opgetrokken in 1865. Eerst was het een school. ..."

Tijdens de Tweede Wereldoorlog konden we hier met bonnetjes soep komen halen. Daarom noemden we het toen het 'soepkot'. Nog later werd het gebruikt als garage voor de brandweer tot het uiteindelijk ingericht werd als gemeentelijke feestzaal."

Gemeentehuis © All-Archeo

Wandel van het gemeentehuis terug naar de kerk.

3. St. Pieter en Pauwelkerk

De oudste aanwezigheid van een kerk zou zeker teruggaan tot 1207 of 1208. Het huidige kerkschip werd aangevat in 1864 en werd ingewijd in 1865. De toren dateert uit de 16de eeuw en is gebouwd in gotische stijl.

Ooggetuige Fons Bosmans, inwoner van Herenthout: "Begin september 1944 werd Herenthout zonder bloedvergieten bevrijd. Ik was toen 10 jaar oud. Door de oprukkende geallieerden waren de Duitsers al vertrokken, maar de Duitsers hadden zich in Herentals verschanst. De geallieerden trokken verder naar het noorden. Daarop keerden de Duitsers die nog in Herentals zaten soms terug naar Herenthout om eten te zoeken. Zo ook op de dag dat Francis Cogels begraven werd. Hij was de voorzitter van verzetsgroep Fidelio en de schoonzoon van de baron van het kasteel Herlaar. Op de dag van zijn begrafenis zat iedereen van het verzet in de kerk. Of toch niet..."

Aan ankerpunt 6 kom je te weten wat er op de begrafenis van Francis Cogels gebeurde.

Loop verder naar de Markt.

4. Markt

Op 11 mei 1940 vond een tragedie plaats op de Markt en zijn omgeving. Om 5.30 u 's ochtends trok een afdeling Franse troepen door Herenthout. Plots dook een vliegtuig op. Het verdween uit het zicht, maar enkele minuten later doemden vier bombardementsvliegtuigen op. Plots vielen bommen en brandbommen uit de lucht en ratelden machinegeweren. De zone tussen de Molenstraat en de Vonckstraat was zwaar gehavend.

Verwoestingen door de bommen, uit Herenthout tijdens Wereldoorlog II van Gaston Verheyen

Maria Beeck vertelt: "Op die bewuste zaterdagmorgen van 11 mei stonden we, zoals alle jonge mensen buiten naar die Franse troepen te zien. Dan was het alarm. We moesten binnen komen... Op dat moment komen er Duitse vliegtuigen over gevlogen. Ik ga aan het raam kijken en zie de bommen vallen. En van dat moment af kan ik niets meer vertellen. Ik was door de luchtverplaatsing naar achter geslagen, een beetje buiten bewustzijn waarschijnlijk. Als ik terug bijkwam ... en we buiten kwamen, was het eerste dat we zagen ... Francine Verwimp en Marie Sjas van de Zwanenberg. Francine die was dood en Marie was een vinger kwijt."

Een meisje en drie Franse soldaten kwamen om bij de aanval. Het herdenkingsmonument met de soldaat, waar de wandeling startte, stond oorspronkelijk op de Markt.

Volg de Markt tot aan de kruising van de Molenstraat en de Markt. Volg vanaf hier de Vonckstraat tot aan de Leopoldstraat op je linkerkant. Je komt daarbij langs GOC Ter Voncke, waar je naar het toilet kan gaan. Sla de Leopoldstraat in en volg de straat tot huisnr. 13. Tussen huisnr. 9 en 13 bevindt zich op je rechterkant een gang. Erboven staat "Tekenschool Vesper". Ga de gang in.

5. Sint-Gummaruskerk (Torekenschool)

De Sint-Gummaruskerk was de eerste parochiekerk van Herenthout. Ze wordt voor het eerst vermeld in een oorkonde uit 1336, maar gaat waarschijnlijk al terug tot de 12de eeuw. Na de ontwijding in 1803 werd het gebouw tot het midden van de 20ste eeuw gebruikt als gemeenteschool. Daar komt de benaming "Torekenschool" vandaan. Daarna werd de kerk gebruikt als tekenschool. Nu is het een cultuurtempel. Na de Tweede Wereldoorlog werd de kapel gebruikt om er collaborateurs vast te zetten.

Sint-Gummaruskerk © Jurgen Geyselings

Loop rondom de kerk en sla het pad in naast de toiletten, dat naar de Molenstraat leidt. Sla vervolgens rechtsaf en loop door tot aan de kruising met de Cardijnlaan op de linkerkant. Daar staat een elektriciteitskabine.

6. Drama aan de Molenstraat

Op vrijdag 15 september 1944 werd Francis Cogels, de leider van het verzet die enkele dagen eerder in tragische omstandigheden om het leven kwam, begraven. Die dag vond ook een ander drama plaats.

Fons Verelst vertelt: "Ward Mertens en ik hadden bij ons Fie in de Hazenstraat geslapen. We zouden de begrafenis van Francis Cogels bijwonen. Als lid van de Witte Brigade droegen we een witte band om de arm. Op zo'n 30 m van het kruispunt met de Molenstraat zagen we plots drie Duitsers op de fiets... We liepen terug."

Fons bereikte veilig de Itegemse Steenweg, maar Ward Mertens kon niet ontsnappen. De Duitsers hielden hem aan, maar ook Frans Horemans en zijn twee zonen, gewone burgers, werden daarbij gevangen genomen. Waarom is onduidelijk. De Duitsers brachten hun gevangenen naar het café van Frans Verwimp, op de hoek van de Molenstraat en de Hazenstraat.

Elektriciteitskabine of transformatorhuisje © All-Archeo

De omgekomen leden van de familie Horemans © Eddy Horemans

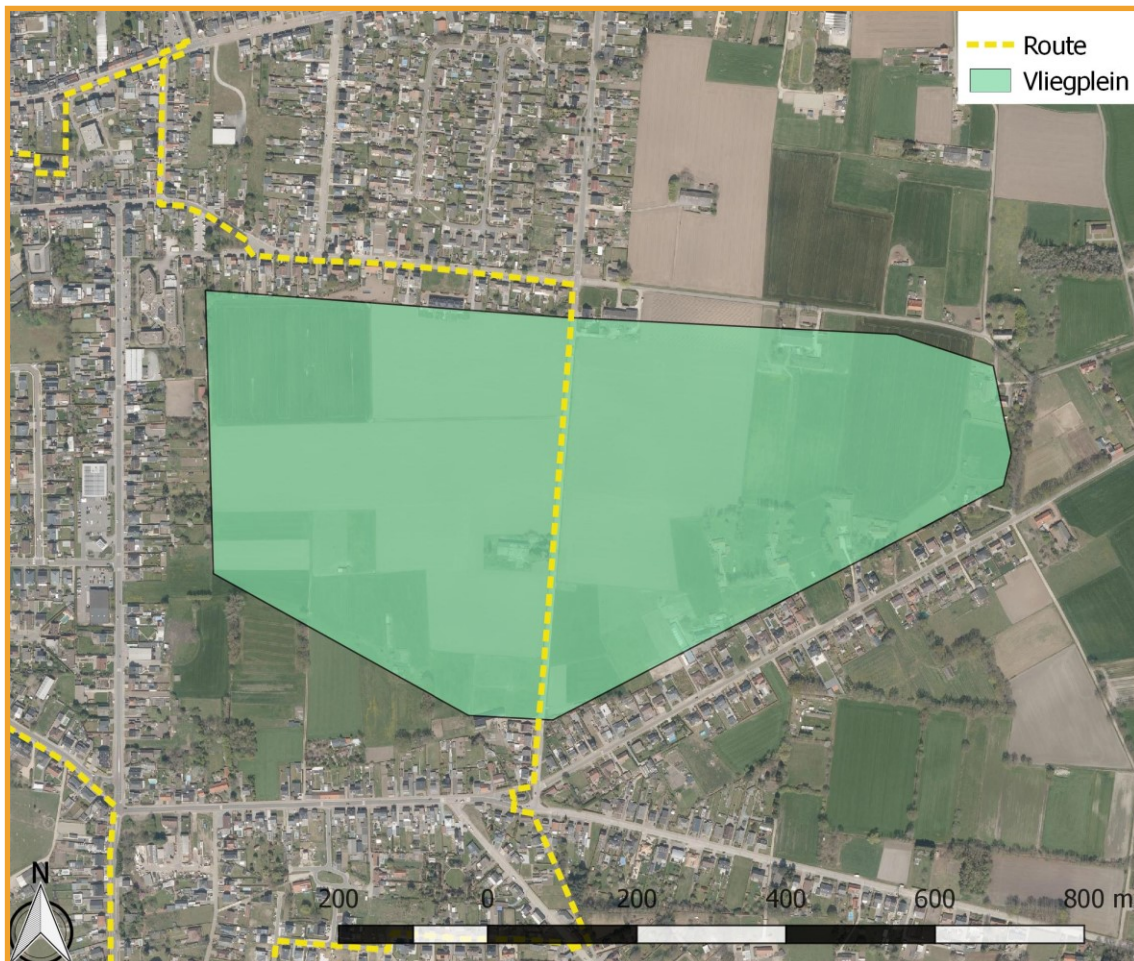
kabine op het veld zag ik drie mannen lopen en op de grond vallen."

Het vervolg vernemen we van Celina Wagemans: "Er stonden enkele mensen op een rij tegen de muur van boer Smits, recht tegenover de elektriciteitskabine. Duitsers met de mitrailleur in de aanslag riepen naar en schreeuwden op hen. De mannen werden het veld ingestuurd en moesten lopen. De Duitsers schoten op hen." Sooi Verstappen zag het voorval vanuit een andere hoek gebeuren: "We hoorden schieten. Sus en Feel gingen in de kelder, ik loerde door de spleet in de dubbele poort van de smidse. Achter de

Keer terug in de richting waarvan je kwam en sla links de Hazenstraat in. Sla op het einde van de Hazenstraat linksaf en volg Boeyendaal tot aan de kruising met de Boudewijnlaan, ter hoogte van Boeyendaal 110.

7. Vliegplein

Je loopt nu over een weg met aan weerszijde akkers. Hier bevond zich een hulpvliegveld dat tijdens het Interbellum aangelegd werd door de Belgische Militaire Luchtvaart. Het had de codenaam '27'. Op het vliegveld zou één keer een vliegtuig opgestegen zijn. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het niet gebruikt als vliegveld, maar werden er gewassen geteeld voor de bescherming van de Kempische klein- en pluimveerassen.

Situering vliegplein © All-Archeo

Op het einde van de straat kom je uit op de Uilenberg. Sla rechtsaf en beklim de heuvel naar de kapel.

8. Kapel op de Uilenberg

De kapel bestond al voor 1640. De inwoners van Herenthout hadden een grote verering voor Onze-Lieve-Vrouw van de Uilenberg en beweerden door haar talrijke gunsten en genezingen verkregen te hebben. Door plunderingen van soldaten en roversbenden werd de kapel erg beschadigd. De huidige kapel werd in 1704 ingehuldigd.

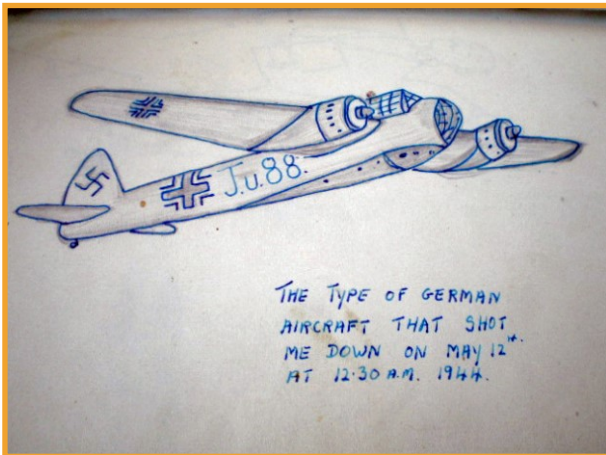
Steek Uilenberg over en ga naar links. Sla net voorbij huisnr. 66 rechtsaf en volg de Paleerstraat. Steek op het einde van de Paleerstraat de Wiekevorstse Steenweg over en ga naar rechts. Sla achter huisnr. 20 linksaf de Heuvelstraat in. Blijf de straat, die overgaat in Schuddeboske, volgen en sla achter huisnr. 19 linksaf. De verharde weg gaat er over in een veldweg. Volg de veldweg tot aan de Schransstraat. Sla hier linksaf en loop tot het einde van de Schransstraat. Steek de straat over. Wandel tot op de hoek van het grasland, tot je op je rechterkant een infobord ziet.

Kapel Uilenberg © All-Archeo

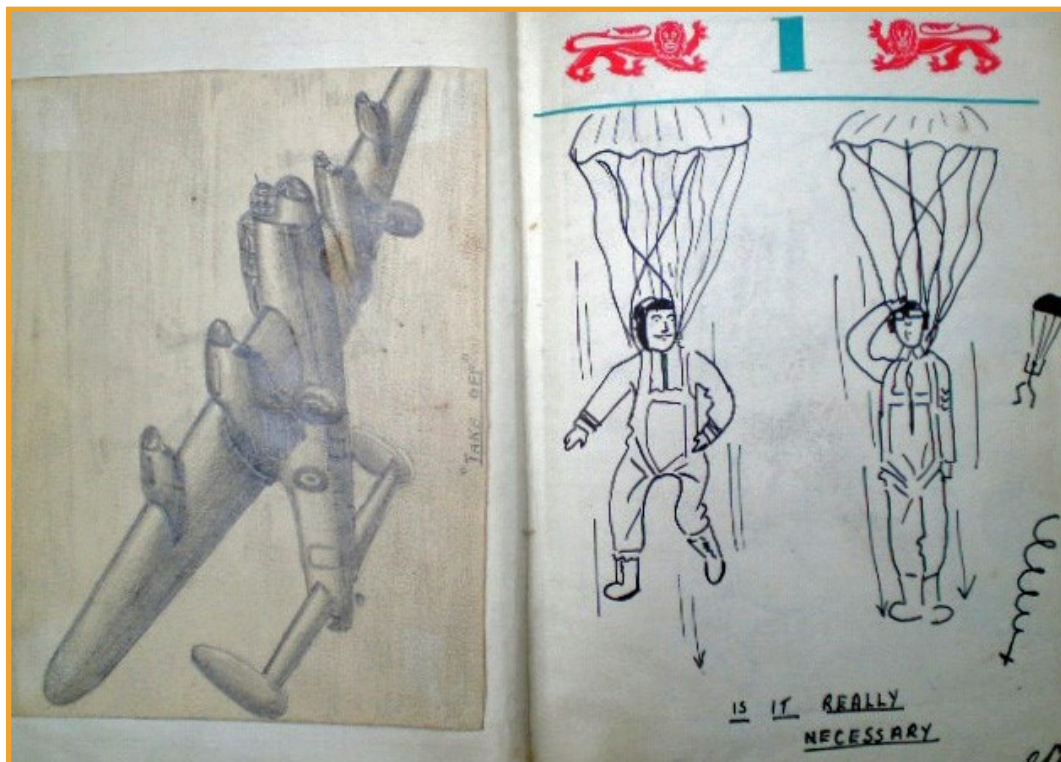

9. Itegemse Steenweg 130: crash site Lancaster ME737

Roy Witham, vluchtgenieur: "We kwamen onder vuur te liggen van een Duitse nachtjager. Al snel werd duidelijk dat het een ongelijke strijd was. Bijna onmiddellijk werden twee motoren stuk geschoten. Pilot Watt wist dat het vliegtuig niet meer te redden was. Hij vloog het brandende vliegtuig twee maal rond Herenthout. Ikzelf en de bommenrichter Stuart maakten hiervan gebruik om met onze parachute uit het vliegtuig te springen. De andere bemanningsleden werden getroffen door de aanval van de Duitse nachtjager. Eén van de vleugels werd van het vliegtuig af gerukt. Het vliegtuig ontplofte toen het de grond raakte. De kracht van de explosie slingerde me weg."

Tekeningen gemaakt door Roy Witham
© Plane Hunters Research/Recovery
Team Belgium vzw

De brandende ME737 stort neer op een veld naast de Itegemsesteenweg, samen met de vijf overgebleven bemanningsleden. Daarop volgde een enorme ontploffing. De vuurbal was kilometers ver te zien. Voor de vijf overgebleven bemanningsleden kon geen hulp meer baten.

Ooggetuige mevrouw Vervoort-Serneels, inwonster van Herenthout, herinnert het zich nog levendig: "We hebben het brandende vliegtuig nog door de lucht zien gaan ... Dan was er een geweldige ontploffing." Eugenie Van Elsen, inwonster van Herenthout, vertelt: "Het vliegtuig is neergestort in de beemd die wij huurden op de Itegemsesteenweg. Toen het vliegtuig gevallen was, hebben we veel stukken van de weide geraapt." Ooggetuige Sooi Keynen, inwoner van Herenthout, weet: "De motoren van het neergestorte vliegtuig moesten naar de nonnekensschool gevoerd worden."

Dankzij piloot P/O Watt werd een grote ramp vermeden. Hij is er in geslaagd om een bijna onbestuurbare Lancaster in een veld naast de dorpskern van Herenthout te laten neerstorten. Mocht de ME737 met zijn volledige bomlading in het centrum van Herenthout gevallen zijn, dan was de ramp niet te overzien geweest.

De gedenkzuil in de weide geeft de locatie van het neergestorte vliegtuig aan. Deze zone is in 2011 opgegraven door All-Archeo bv in samenwerking met de verenigingen Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw, BAAHAAT vzw en het explosievenopsporingsbedrijf Bom.be bv.

Natasja Reynolds, All-Archeo bv: "We vonden kogelpunten en Engelse hulzen, een uitlaat en verschillende motoronderdelen. Het werd helemaal tastbaar op het moment dat we een fragment van een parachute vinden. Een emotioneel moment, zeker omdat één van de nabestaanden bij het onderzoek aanwezig was. De krater die veroorzaakt is door de crash, werd nadien opgevuld met afval van de omwonenden."

Aan de hand van de berging van de bommenwerper werden nieuwe gegevens vergaard, die de hypothese rond de crash helpen bijstellen en het verhaal van de crash helpen vervolledigen. Op basis van vooronderzoek werd namelijk verwacht dat het vliegtuig met de neus de grond in geboord was en vervolgens over kop gegaan was. Het geringe aantal vondsten van het vliegtuig op het terrein, de geringe diepte van de krater ter hoogte van het impactpunt en de vondst van onderdelen die in hoofdzaak toegeschreven worden aan de motoren en het landingsgestel, wijzen er eerder op dat de piloot het vliegtuig aan de grond probeerde te zetten en dat het toestel uiteindelijk bovengronds ontploft is."

Foto's van het onderzoek en van gevonden voorwerpen
© All-Archeo en Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw

Laurence Featherstone (neef van de omgekomen staartschutter) en Benny Ceulaers op de crash site. Benny houdt een uitlaat vast.
© Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw

Foto van het impactpunt tijdens de opgraving
© All-Archeo

Laurence Featherstone bij het graf van zijn neef, de omgekomen staartschutter Sgt. P.R. Rowthorn
© Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw

Wandel van de crash site terug naar het noorden, in de richting van het centrum. Sla linksaf aan de kruising met de Langstraat. Wandel tot aan Langstraat nr. 29 en sla vervolgens opnieuw linksaf. Zo bereik je VOC Neteland. Hier kwamen mensen van Herenthout schuilen tijdens en na het bombardement van 11 mei 1940.

Wegwijzer naar VOC Neteland
© All-Archeo

10. VOC Neteland

VOC Neteland vzw is een opvangcentrum voor vogels en wilde dieren. Ze vangen dieren in nood op, verzorgen ze en laten ze terug vrij in de natuur. Ook Roy Witham werd gevangen genomen en werd uiteindelijk weer vrijgelaten.

Roy: "Nadat ik uit het vliegtuig gesprongen was met mijn parachute, landde ik dooreengeschud in bossen rond Antwerpen, recht in het midden van de verdediging van het Duitse opperste bevel. Ik probeerde de Duitsers te ontwijken. Toen ontmoette ik Baron Jean Van Zuylen Van Nyevelt die in het Kasteel van Kessel woonde. Hij gaf me aan bij de Belgische politie. Hij had geen keuze. Hij werd zelf in de gaten gehouden omdat hij eerder al geprobeerd had om andere mensen te helpen.

De Belgische politie moest me uitleveren aan de Gestapo. Ik werd naar Antwerpen gebracht, waar ik in de gevangenis werd gestopt. Daarna werd ik overgebracht naar een gevangenis in Brussel. Daar werd ik opgelijnd, klaar om neergeschoten te worden... Gelukkig werd mijn leven die dag gespaard. Later brachten ze me over naar een ondervragingscentrum. Daarna werd ik naar Oost-Pruisen gezonden en van daar naar Polen. Van Polen ging het terug naar Duitsland waar ik 12 maanden later vrijgelaten werd."

Het kasteel van Kessel
© Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw

Roy keerde daarop terug naar Engeland, waar hij nog vele jaren leefde. Hij laat een boeiend en rijk archief na over de gebeurtenissen in zijn leven.

Archief Roy Witham © Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw

Als je wil, kan je op dit punt nog een extra lus aan de wandeling toevoegen en aansluiten op het educatief wandelpad Schambrakenbos van natuarpunt, waar er mogelijkheid is om te picknicken.

Wandelpad Schambrakenbos © All-Archeo

Van VOC Neteland keer je terug naar Langstraat nr. 25. Steek hierde straat over en volg het voetgangerspad naar het noorden, tot je opnieuw in de Vonckstraat uitkomt. Op deze route kom je een speeltuin tegen.

Terug aangekomen bij de Vonckstraat sla je linksaf en wandel je naar de Markt. Volg de Markt tot aan de kerk en sla linksaf. Vervolg je weg langs de Nijlense Steenweg tot je op je rechterkant opnieuw het Vredesplein tegenkomt. Je bevindt je nu terug aan de startplaats van de wandelroute.

Wandelde je onze wandelroute? Deel het met ons via **#ME737**. Laat ons weten wat je er van vond en zet er een leuke foto bij.

Bedankt voor het downloaden van onze brochure. Ze kwam tot stand in het kader van de archeologiedagen 2021-2022 en is het resultaat van een samenwerking tussen All-Archeo bv, Plane Hunters Research/Recovery Team Belgium vzw, IOED Land van Nete en Aa en de gemeente Herenthout. De uitwerking kwam tot stand dankzij Natasja Reyms, Benny Ceulaers en Tom Dorau. Onze dank gaat verder uit naar Cynrik Dedecker, Wim Govaerts, Julie Van Orshaegen, Eddy Horemans, Eddy Vercammen en Jef Aerts.

We hopen dat deze brochure het startpunt kan zijn van een digitale wandeling die met behulp van een app gewandeld kan worden en die voorzien wordt van gesproken toelichtingen en ooggetuigenverslagen en van digitale illustraties.

KEMPENS KARAKTER

